

PRIKAZI I OSVRTI

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historiju

Broj 52
Godina XXVI
Novembar, 2021.
[str. 175-178]

© Monos 2021

Naida Mujkić, Sjeverni nasip srca

Buybook, Sarajevo – Zagreb, 2020.

Pjesnikinja Naida Mujkić do prije nekoliko godina ubrajala se među najznačajnije bosanskohercegovačke pjesnikinje mlade generacije. U međuvremenu je među svojim studentima otkrila niz zanimljivih pjesničkih imena čija je pojava obogatila književnu scenu u našoj zemlji, a Naidu Mujkić učinila zrelijom pjesnikinjom. Iza nje je šest objavljenih zbirki poezije, nagrada “Mak Dizdar” – za najbolju neobjavlenu pjesničku zbirku, nagrada “Slovo Gorčina”, doktorska disertacija iz književnosti i niz pjesama objavljenih u savremenim antologijama poezije, književnim časopisima u zemlji i inostranstvu, i mnogo tekstova iz oblasti narativnog novinarstva i prevoditeljstva. Posljednja zbirka poezije Naide Mujkić pod naslovom “Sjeverni nasip srca”, objavljena u 2020. godini, u vrijeme obilježeno pojavom virusa COVID-19 u prvi mah prošla je nezapaženo. Strah, smutnja i egzistencijalne brige koje su obilježile 2020. godinu stavile su u drugi plan književnu produkciju koja je kao u inat teškom, tihom i neizvjesnom vremenu nastavila da daje plodove i iznjedrila niz zanimljivih i kvalitetnih naslova, do sredine 2021.

Svaki pokušaj približavanja poezije drugome neminovno ulazi u polje interpretacije obilježene ličnim iskustvima, saznanjima i tumačenjima i uvijek je nezahvalan posao. Međutim, poezija nikad nije iskustvo jednog čitanja, niti jedne spoznaje, ona je uvijek otvorena za onoliko tumačenja koliko je čitatelja pa će stoga ovaj prikaz ići u smjeru osvjetljavanja onih mjesta u poeziji Naide Mujkić, koja su plijenila pažnju čitateljice i pozivala na ponovno čitanje. A “Sjeverni nasip srca” čitao se onoliko dugo, koliko je prošlo između dva broja “Gračaničkog glasnika”. Toliko je pjesama koje obiluju ispovijestima, gorčinama i nježnošću u isto vrijeme da je nemoguće pročitati ih u dahu kao bestseler i zatvoriti. Ova knjiga se ne čita ni brzo ni lako, ona se čita sa knedlom u grlu i tragom šećera na usnama i doživljava polako. Takvom čitanju doprinijela je i činjenica da mnoge pjesme obiluju ispovijestima pojedinaca i da su ispričane jednostavno i jasno, narodnim govorom, prilagođenim širokim masama i bliskim svima.

U deset cjelina, obilježenih naslovima “Nad nama tuga jer drugog neba nemamo”, “Trgovina”, “Ničije sjenke”, “Udar straha”, “Ko ore more”, “Druga šansa”, “Masni ljudi”, “Skriva-

nje svega”, “Stablo srca” i “Braća iz Sjenine Rijeke” sadržano je više od šezdeset pjesama. Fragmenti individualnih sudbina na momente podsjećaju na pjesme objavljene u zbirci “Poljska konjica” Marka Vešovića, samo što likovi, čije sudbine iščitavamo u pjesmama Naide Mujkić, svoje živote proživljavaju u miru. Svaka pjesma objavljena u zbirci “Sjeverni nasip srca” predstavlja svijet za sebe, individualnu dramu prikazanu tako slikovito da je lako možemo zamisliti na sceni ili ekranu. To je jedna od najljepših odlika poezije, jezgrovitost obogaćena nizom značenja, slikovita, sjetna i mudra istovremeno. Pisati dobru poeziju jednako je upisivanju mnoštva značenja u lapidarnu, kratku i sažetu formu, to znači u svega nekoliko rečenica sažeti sadašnjicu obilježenu skorim ratom, tranzicijom i borbom za egzistenciju, upisati kulturološke odlike i stereotipe jednog naroda, sve kroz prizmu svakodnevice i osjećaja pojedinca koji se takav kakav jeste, ni lijep ni ružan, našao na nišanu pjesnikinje u trenutku kad stvara poeziju.

Narativne ispovijesti Mujkićeva priređuje u pjesme, a kako sama kaže, one je pronalaze. Priča “Konzerva ribe” nastala je nakon susreta sa nepoznatom ženom u vozu “Ova priča koju sam preradila u narativnu pjesmu našla me je u vozu Doboj - Sarajevo. Bezbrizno sam sjedila, gledala pejzaže, jela svoj sendvič kad je žena sjela pored mene i bez ikakvog uvoda rekla “najvolila bi umrt”, a onda počela plakati. Osam je sati ujutro, januar, moja priča sjedi pored mene. Ne možete na to ostati ravnodušni.”¹ I ovdje je nemoguće ne složiti se sa spisateljicom koja uvjerljivo prenosi ispovijest nepoznate žene. A riječ je o ispovijesti udovice, majke troje djece koja nosi težak teret života, a udvara joj se komšija sa sprata iznad, donosi joj makovicu iz pekare zimi, a ljeti cvijeće ubrano pored pločnika. U toj igri zavođenja sve je jasno, i iznos penzija, i samoća i navike, jedino zbog čega Ajša ne može

da se uda za njega je sjećanje na konzervu ribe koju je sâm pojeo u skloništu u ratu. I to je cijela priča, naracija dostojna romana, a sažeta u pjesmu slobodne forme koja se ne da prepričati ni objasniti tako da zadrži svoj smisao i oblik, nego je valja čitati onako kako je pjesnikinja Mujkić napisala.

Oni koji poznaju stil pisanja Naide Mujkić reći će da je pjesnikinja nastavila da piše u svom prepoznatljivom maniru, poeziju kroz koju progovaraju marginalci, obespravljani i obeščaćeni, a ukazuje na terete patrijarhata koje svi mi nosimo na svojim plećima, ogrćući se pri tome modernim plaštom novog vremena. Ako krenemo od samog naslova zbirke, zapitat ćemo se zašto baš “Sjeverni nasip srca” kad u zbirci nema ni jedne pjesme pod tim nazivom, a ni logika nam ne govori da je srce otok koga okružuju nasipi i mora. Međutim, ako počnemo da čitamo poeziju Naide Mujkić i razmišljamo o lirskim subjektima reprezentiranim u njoj, uočiti ćemo da su svi oni sudbinski smješteni na sjevernoj, memli strani života, tamo gdje je sve ustajalo, tmurno i teško kao patrijarhat u kome su ženski likovi mali incidenti koje treba spriječiti i usmjeriti ka pravom putu. Tako se bar postupa s njima.

Pjesma “Ginula sam za poeziju” govori o danu kad je žena – lirski subjekt, dobila prvu pjesničku nagradu i očevom suočavanju s vijestima u novinama: “Novine su pisale o tome, otac je došao kući/ I tresnuo ih o stepenice na kojima sam/ Sjedila i komila grah/ Prošao je pored mene i ušao u kuću/ A ja sam se samo stresla držeći se za mahune/ kao za mermer” (str.57) Melanholična priča o nerazumijevanju i neprihvatanju žene kao pjesnikinje ispričana je u više pjesama iz kojih se jasno iščitava nedostatak povijesti ženskog pisanja, tradicije ženskog književnog stvaralaštva na koju bi se spisateljica oslonila ili uhvatila kao za mermer. Zato se umjesto za nešto stabilno i jako lirski

1 <https://www.oslobodjenje.ba/magazin/kultura/knjizevnost/naida-mujkic-pjesnikinja-duznost-pjesnika-je-da-citateljima-kazu-ono-sto-ne-zele-da-cuju-678521> objavljeno 10.08.2021.

subjekt iz navedene pjesme hvata za mahune, za plod čija će unutrašnjost svakog trenutka biti rasuta i nestati u gomili graha. Pjesma "Priznanica" predstavlja susret pjesnikinje i žene sa stalnim zaposlenjem za šalterom i u njoj je reprezentiran odnos društva i umjetnika. Činjenica da pjesnikinja nema stalno zaposlenje i nadmenost žene koja popunjava priznanice jedan su od najboljih primjera dualistički postavljenog sistema vrijednosti u kome su kao opozicioni par dobro/loše postavljeni i parovi stalno zaposlenje/nezaposlenost, službenica/pjesnikinja.

Unutrašnji svijet žene, opterećen stalnim pritiscima da se ovlada umijećima svakodnevice, da se počisti i opere, da se dobro kuha, da se nauči siriti sir, napraviti pita, podnositi i trpiti pod svaku cijenu - razara se i potire pred besmisлом života i potrebom da se pronade vlastito ja i živi u skladu sa svojim željama. Pjesma "Žene iz drugog sela" predstavlja život žena svakog sela, navike i težnje da nadmaše same sebe u besmislenim repetirajućim poslovima koji postaju smisao njihovih života "...one uvijek imaju preča posla:/ očistiti fuge u kupatilu (četkicom za zube)/ ubijati muhe oko kuće/ izmicati sećije i regale/ a tu su još i vrata, tavani, prozori,..." (str.49) - sve dok jednom po njih ne dođu kola hitne pomoći. Time se vraćamo na početak pjesme koji kaže da "Žive s mislima da/ Bog ima neki plan/za njih..." (str. 49) i činjenicu da pomirenje sa sudbinom donosi samo razočarenje i sjećanje na sebe iz vremena kad se željelo nešto drugo.

U nekim pjesmama pominje se ženski lirski subjekt koji nosi isto ime kao i spisateljica zbog čega dolazi do poigravanja sa čitateljem i aluzijom na to da je ono o čemu piše njena intimna ispovijest i iskustvo. Miješanje stvarnosti i fikcije u književnom djelu nije ništa novo i često je pri-

sutno u savremenoj književnosti u kojoj su otvorene višestruke mogućnosti kreiranja svjetova i ispovijesti pa je stoga i fragmentarno ispisivanje ličnih/tuđih sudbina samo jedan od načina da se obuhvati sve ono što se podrazumijeva u svakodnevnom životu i o čemu se ne govori, a trebalo bi. Sigurno je da su i lična iskustva spisateljice Mujkić upisana u njene u pjesme i da ih percipiramo kroz poetiku koja predstavlja progovaranje o onim pojavama o kojima se šuti.

Niz njenih pjesama upravo i govori o pojavama karakterističnim za svakodnevicu u kojoj živimo, o nepotizmu, lažnom moralu, nepravdi, iskrivljenoj vjeri i drugim pojavama sa kojima se svakodnevno susrećemo, a koje nam narušavaju ono malo dostojanstva što je ostalo. Pjesma "Ljudi sa vezama" govori o mreži zavisnih odnosa koji se uspostavljaju onda kad se prihvati usluga od ljudi koji imaju veze i o sistemu koji je sličan Kišovom pa proždire vlastitu djecu. Zato se čini najbolje pobjeći, ostaviti sve po strani i leći u polje, sjediniti se sa prirodom.

Impresivna biografija pjesnikinje Mujkić svjedoči o njenoj uronjenosti u akademski i teorijski diskurs književnosti, a poezija pisana jednostavnim jezikom i slobodnom formom jedan je od najboljih načina da se približi širokim čitalačkim masama. To je ujedno i potvrda stajališta da najjednostavnije govore oni koji mnogo znaju i umiju, oslobođeni kompleksa više vrijednosti zbog kojeg pripadnici akademskih krugova često stvaraju hermetična i nerazumljiva djela. Sva jednostavnost, muka i jad društva u kome živimo stane između 130 stranica knjige i to je sasvim dovoljno da upoznamo svijet u kome egzistira pjesnikinja Naida Mujkić.

Mr. sc. Fatima Bećarević Softić

